

O'QUVCHILARGA YOZUV TEXNIKASINI O'RGATISH

Amirkulova Zebiniso Mustafakulova

Termiz iqtisodiyot va servis universiteti dotsenti

Eshpo'latova Marjona Akmalovna

Termiz iqtisodiyot va servis universiteti talabasi

Annotatsiya: ushbu maqolada boshlang'ich sinf o'quvchilariga chiroyli ya'ni husnixat bilan yozish usul va ko'nikmalariga texnikalariga to'xtalib o'tganman.

Kalit so'zlar: yozuv qoidalari, bosimsiz yozish, harflar balandligi, harflar qiyaligi, chamalab yozish, yozuv tezligi, yozuv gimnastikasi

O'quvchilarga harflarni unsurlarga ajratib tahlil qilish o'rgatilgandan so'ng, o'qituvchining navbatdagi vazifasi o'quvchilarni yozuv texnikasi qoidalari bilan tanishtirishdan iborat bo'ladi. Yozuv texnikasi qoidalarga, asosan, harflarning qiyaligini to'g'ri saqlash, harflarni bosimsiz bir xil qalinlikda yozish, harflarni unsurlarga ajratmay bog'lab yozish, bog'lanishlarni to'g'ri ifodalash kabi vazifalar kiradi. Shu bilan bir qatorda, o'quvchilar uchun eng muhim yozuv qoidalari ham eslatib o'tiladi. Quyida ana shu yozuv qoidalari haqida ma'lumot beriladi.

Harflarni bosimsiz bir xilda yozish.

Harflar yoki harf unsurlarini bir xil qalinlikda yozish bosimsiz yozishdir. Avtoruchka va sharikli ruchkada bosimsiz yozdiriladi. Ruchkani barmoqlar orasida qattiq siqmasdan, erkin va bo'sh ushlash kerak. Buning uchun ruchkani to'g'ri ushlash qoidalarga amal qilgan holda, ya'ni bosh barmoq, ko'rsatkich va o'rta barmoqlar bilan to'g'ri ushlash kerak. Bosimsiz yozishning afzalligi shundaki, harflarning umumiy ko'rinishi bir tekis va chiroyli bo'lib, tez yozish malakasini shakllantirishda va bog'lab yozishga o'rgatishda osonlik tug'diradi, bolaning qo'lini toldirmaydi, daftarning keyingi sahifalariga harflar shakli bo'rtib o'tib ketmaydi.

Harflarni unsurlarga ajratmay bog'lab yozish

Dastlabki vaqtlarda bog‘lab yozilgan harflar ko‘zga uncha tashlanmaydi, go‘yo ular chaplashib ketayotganga o‘xshaydi, ammo asta-sekin ularni aniq va to‘g‘ri bog‘lab yozish ishning unumini belgilaydi. Qo‘l harakatini uzmasdan harflarni bog‘lab yozish qiyalikni bir xilda saqlashga ham imkon beradi. Namuna sifatida kichik **d** harfiga kichik **a** harfini ulab yozish quyidagi tartibda tushuntiriladi:

– Bolalar, qarang, men kichik **d** harfini kichik **a** harfiga qo‘shib yozishni ko‘rsataman. Siz mening qo‘l harakatimga e‘tibor bering;

– Kichik **d** harfining ikkinchi elementini yuqoriga olib chiqib, salgina pastga burib, yana orqaga qaytaramiz va kichik **a** harfini hosil qilamiz;

– Qani, bolalar, kim ko‘rsatadi, bu ikkala harfni men qanday qilib qo‘shib yozdim? Bir o‘quvchi doskaga chiqadi, o‘qituvchi yozgan harflar ustidan qo‘lini yurgizadi, qolgan o‘quvchilar diqqat bilan kuzatadilar. Agar o‘quvchi yanglishsa, boshqa o‘quvchi chaqirilib xato tuzatiladi.

– Qani, bolalar, bu harflarning qo‘shilish holatini havoda mashq qilamiz. Hammangiz ruchkangizni oling. Boshladik (o‘qituvchining o‘zi bilan birga qaytariladi). Shundan so‘ng bolalar bu harflarning bog‘lanishini daftarlariga ko‘chirib yozadilar, yozganlarida qo‘l harakatini uzmayotganliklariga e‘tibor qaratiladi. Ikkala harf qo‘shib yozilib, bir necha qator yozdiriladi. O‘qituvchi bu vaqtda sinfni aylanib chiqib, noto‘g‘ri yozayotgan o‘quvchilarga yordam beradi. 1-sinfda o‘quv yilining 2-yarmidan boshlab o‘quvchilar 4-5 harfdan tashkil topgan so‘zlarni qo‘l harakatini uzmasdan yoza oladilar. 2-sinfdan boshlab murakkab so‘zlarni ham bog‘lab yozishlari lozim. Ammo ayrim bosh harflar esa qo‘l harakatini uzib yozishni talab etadi.

Masalan: **D, T, V** kabi bosh harflarga kichik **a** harfini ulashda qo‘l harakatini uzish talab etiladi. Bunday holda bog‘lanish yozib ko‘rsatiladi.

Masalan, o‘qituvchi **Vali, Toshkent, Nodir, Davron** so‘zlarini yozib ko‘rsatishi lozim.

- Qani, bolalar, bu soʻzlarni yozishda qoʻl harakatini qayerda uzdim?
- Siz katta **V** harfidan keyin kichik **a** harfini yozishda qoʻl harakatini uzdingiz.
- Siz, katta **T** harfidan keyin **o** harfini yozishda qoʻl harakatini uzdingiz.
- Siz katta **N** harfidan keyin kichik **o** harfini yozishda qoʻl harakatini uzdingiz.
- Siz katta **D** harfidan keyin kichik **a** harfini yozishda qoʻl harakatini uzdingiz.
- Toʻgʻri. Agar soʻzlarda bosh harflardan keyin ulash chiziqlari boʻlsa, qoʻl harakati uzilmasdan keyingi harflarga ulanadi.

Lekin bosh harflarda ulash chiziqlari boʻlmasa, qoʻl harakati uziladi va ulash chizigʻi qoʻshilib keyingi harflarga ulanadi. Shu tartibda qoʻl harakatini uzmasdan harflarni bogʻlab yozish qiyalikni bir xilda saqlashga ham yordam beradi. Bogʻlashlarni toʻgʻri ifodalash qoidalari har bir sinfda eslatib turiladi, shundagina bolada tez yozish malakasi oʻsadi. Husnixatga oʻrgatishning yuqoridagi qoidalari toʻgʻri oʻrgatib borilsa, oʻquvchilarning xatosiz, chiroyli, ravon yozishini amalga oshirish mumkin. Shu nuqtai nazardan husnixat darslarini toʻgʻri tashkil qilishga yoʻllanma sifatida bitta dars namunasini keltiramiz.

Husnixat darsining taxminiy namunasi Dars mavzusi: Oʻquvchilarni yozuv faoliyatida ishtirok etadigan tana qismlari bilan tanishtirish. Yozuv paytida ularni oʻzlarini toʻgʻri tuta bilishga, ruchka va daftarni toʻgʻri ushlashga oʻrgatish Dars rejasi: Kirish. Odamning alohida tana qismini koʻrsatish va nomlanishni aytish. Yozayotgan paytdagi meʼyoriy holati, daftarning turishi, kaftni toʻgʻri tutish va ruchkani toʻgʻri ushlash

Adabiyotlar roʻyxati:

- Abdullayev Y. Hamrohim (Yangi alifbo va imlodan qoʻllanma). T., “Oʻqituvchi”, 1996.
- Abdullayeva Q., Nazarov H., Yoʻldosheva SH. Savod oʻrgatish metodikasi T., “Oʻqituvchi”, 1996.

-
- Qosimova K va b. Ona tili o‘qitish metodikasi. T., “Noshir”, 2009.
 - G‘ulomov M. Chiroyli yozuv malakasini shakllantirish. T., “O‘qituvchi”, 1992